

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТРАНСФЕРІВ ГРАВЦІВ В УКРАЇНСЬКОМУ БАСКЕТБОЛІ

Наталія НЕСТЕРЕНКО¹,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики спортивної підготовки,
<https://orcid.org/0000-0002-7800-8833>,
natalya7373@ukr.net

¹ННІ Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Українського державного університету науки і технологій

Анотація. У статті досліджено правові аспекти трансферів гравців у баскетболі України крізь призму національного та міжнародного регулювання, з урахуванням положень трудового законодавства, регламентів Федерації баскетболу України, норм Міжнародної федерації баскетболу (FIBA), а також практики міжнародних спортивних арбітражних інституцій. Такий підхід дає змогу комплексно оцінити сучасний стан правового забезпечення переходів спортсменів та окреслити ключові проблеми у функціонуванні трансферної системи.

Мета дослідження полягає у визначенні специфіки правового регулювання трансферів у баскетболі, виявленні прогалин у нормативних актах та формуванні пропозицій щодо вдосконалення чинної моделі.

Джерельною базою стали Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України «Про фізичну культуру і спорт», внутрішні регламенти ФБУ, документи FIBA та практика Спортивного арбітражного суду (CAS). Використано формально-правовий, порівняльно-правовий, системний методи та аналіз судової практики, що дало змогу виявити як колізії правових норм, так і можливості їх адаптації до українських реалій.

Встановлено, що існують суттєві протиріччя між трудовим законодавством України та спеціальними спортивними регламентами, які ускладнюють реалізацію права гравців на вільний вибір клубу. Виявлено відсутність прозорих механізмів компенсацій за підготовку молодих спортсменів, що породжує конфлікти між клубами. Проаналізовано зарубіжні підходи, як-от прецедент «Босмана» у ЄС, що гарантував свободу праці спортсменів, та система NBA, заснована на колективно-договірних угодах. Обґрунтовано необхідність створення в Україні незалежного спортивного арбітражу, а також впровадження єдиного електронного реєстру трансферних угод для підвищення прозорості.

Доведено, що система трансферів у баскетболі України потребує комплексного реформування задля гармонізації трудового законодавства та спортивних регламентів, посилення гарантій прав гравців і клубів та інтеграції у міжнародний правовий простір. Запропоновані напрями удосконалення становлять практичну й наукову новизну дослідження та формують підґрунтя для подальших наукових пошуків.

Ключові слова: трансфер, баскетбол, спортивне право, FIBA, Федерація баскетболу України, трудове законодавство, спортивний арбітраж.

LEGAL ASPECTS OF PLAYER TRANSFERS IN UKRAINIAN BASKETBALL

Nataliia NESTERENKO¹,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Sports Training,
<https://orcid.org/0000-0002-7800-8833>
natalya7373@ukr.net

¹SEI "Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sport"
Ukrainian State University of Science and Technologies

Abstract. The article examines the legal aspects of player transfers in Ukrainian basketball through the lens of national and international regulation, taking into account the provisions of labor law, regulations of the Basketball Federation of Ukraine (BFU), norms of the International Basketball Federation (FIBA), as well as the practice of international sports arbitration institutions. This approach makes it possible to comprehensively assess the current state of legal regulation of player transfers and to outline the key challenges of the transfer system. Purpose of the study is to determine the specifics of the legal framework of basketball transfers, identify gaps in existing regulations, and develop proposals for improving the current model.

The research is based on the Constitution of Ukraine, the Labor Code, the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports", internal BFU regulations, FIBA documents, and the practice of the Court of Arbitration for Sport (CAS). Formal-legal, comparative-legal, and systemic methods, as well as analysis of judicial practice, were applied, which allowed identification of legal conflicts and possibilities for adapting international standards to Ukrainian realities.

The study revealed significant contradictions between Ukrainian labor legislation and special sports regulations that complicate the realization of players' right to freely choose a club. It was also found that there is a lack of transparent mechanisms for compensation for the training of young athletes, which often leads to disputes between clubs. Foreign approaches were analyzed, including the landmark Bosman case in the EU, which strengthened athletes' freedom of employment, and the NBA system, based on collective bargaining agreements. The necessity of creating an independent sports arbitration body in Ukraine and introducing a unified electronic registry of transfer agreements was substantiated.

The research proves that the transfer system in Ukrainian basketball requires comprehensive reform aimed at harmonizing labor law with sports regulations, strengthening the guarantees of players' and clubs' rights, and ensuring integration into the international legal framework. The proposed recommendations demonstrate both scientific and practical novelty and form the basis for further academic research.

Key words: transfer, basketball, sports law, FIBA, Basketball Federation of Ukraine, labor law, sports arbitration.

Постанова проблеми. Сучасний розвиток спорту в Україні, зокрема професійного баскетболу, вимагає не лише удосконалення системи підготовки спортсменів та організації змагань, але й належного правового забезпечення взаємин між усіма учасниками спортивного процесу. Одним з найбільш складних і водночас актуальних питань є правове регулювання трансферів гравців, тобто процедур їх переходу з одного клубу до іншого як у межах країни, так і на міжнародному рівні [2].

Трансфер у спортивному розумінні – це не лише зміна місця роботи спортсмена, але й складний правовий механізм, що включає елементи трудового, цивільного, господарського та міжнародного права. У баскетболі, як і в інших

видах професійного спорту, трансфер виконує низку ключових функцій: забезпечує конкурентоспроможність команд, створює умови для розвитку спортивного ринку, врегульовує фінансові відносини між клубами, а також гарантує права спортсменів.

Водночас в Україні існує низка невирішених правових проблем у сфері баскетбольних трансферів. По-перше, чинне трудове законодавство не враховує специфіки спортивної діяльності, адже відносини між гравцем та клубом виходять за межі звичайних трудових договорів. Спортсмен часто обмежений у виборі клубу через трансферні правила, що може суперечити його конституційному праву на свободу праці. По-друге, регламенти Федерації баскетболу України

(ФБУ) не завжди узгоджуються з міжнародними актами, зокрема з правилами Міжнародної федерації баскетболу (FIBA). Це створює правові колізії, особливо у випадках міжнародних переходів, коли потрібне отримання міжнародного трансферного сертифіката (International Transfer Certificate, ITC).

Проблеми виникають і щодо захисту прав молодих гравців. Часто клуби витрачають значні ресурси на підготовку юних баскетболістів, але не мають чітких гарантій компенсації у разі їх переходу в інший клуб, зокрема за кордон. З іншого боку, надмірні обмеження можуть стати на заваді спортивній кар'єрі юних талантів, які змушені підписувати кабальні контракти або залишатися у клубах без можливості вільного розвитку.

Ще однією проблемою є відсутність в Україні незалежного спортивного арбітражу, здатного швидко й компетентно вирішувати спори між гравцями та клубами. Наразі такі конфлікти розглядаються у загальних судах, де бракує спеціалізованих знань у сфері спортивного права. Це призводить до затягування розгляду справ і неефективного захисту прав сторін.

Не менш важливою є й проблема прозорості трансферів. Часто переходи відбуваються на основі неофіційних домовленостей, що створює ризики для спортсменів і клубів, а також шкодить репутації українського баскетболу на міжнародному рівні. Для вирішення цього питання необхідні чіткі механізми обліку трансферів, запровадження публічних реєстрів та контроль з боку національної федерації.

Загалом правове регулювання трансферів у баскетболі України перебуває на етапі становлення. Воно ще не відповідає повною мірою вимогам сучасного професійного спорту та міжнародним стандартам. Удосконалення трансферних правил має стратегічне значення: воно дасть змогу підвищити ефективність управління баскетбольними клубами, посилить захист прав спортсменів і сприятиме інтеграції України у світову спортивну спільноту.

Таким чином, проблема правового регулювання трансферів у баскетболі є комплексною та багатовимірною. Вона охоплює питання узгодження національного трудового законодавства зі спортивними нормами, захисту прав спортсменів, особливо молодих, удосконалення механізмів врегулювання спорів та забезпечення прозорості трансферних процедур. Вирішення цих проблем є необхідною умовою подальшого розвитку професійного баскетболу в Україні

та його інтеграції у міжнародний спортивний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика правового регулювання спортивної діяльності в Україні залишається відносно новою та динамічною сферою наукових досліджень. Значна кількість публікацій стосується переважно футболу, який традиційно перебуває в центрі уваги науковців і практиків, однак баскетбольні трансфери досліджені набагато менше [2].

Загальні питання правового статусу спортсменів у трудових відносинах висвітлювалися у працях М. Костенка, який наголошував на необхідності адаптації трудового законодавства України до специфіки професійного спорту [5]. У цьому контексті важливою є проблема строкових контрактів та особливостей їх розірвання, що безпосередньо впливає на процедури трансферів [7].

Певну увагу правовим аспектам спорту приділяли також О. Ярмиш та В. Буткевич, які підкреслювали потребу створення єдиного спортивного кодексу України та гармонізації національних норм з міжнародними [3; 8]. В їхніх роботах простежується тенденція до розгляду спорту як комплексного правового явища, де перетинаються елементи трудового, цивільного та адміністративного права.

У зарубіжній літературі особливе місце посідає аналіз прецеденту «Босмана» в Європейському Союзі, який радикально змінив підхід до трансферів та закріпив принцип свободи праці для професійних спортсменів [13]. Цей досвід важливий для України, адже поступова інтеграція у європейський правовий простір вимагає врахування стандартів ЄС у сфері спортивного права [11].

У сфері баскетболу найбільш ґрунтовними залишаються праці, присвячені міжнародним регламентам FIBA, зокрема щодо обов'язкового міжнародного трансферного сертифіката (ITC) та ролі національних федерацій у процесі переходів [10]. Українські науковці рідко звертаються безпосередньо до цього питання, що створює прогалину в академічних дослідженнях [6].

Таким чином, проведений аналіз літератури свідчить про те, що в українському науковому дискурсі домінує дослідження правових проблем, пов'язаних насамперед із футболом, тоді як питання, які стосуються регулювання трансферів у баскетболі, залишаються практично поза увагою дослідників. Така ситуація зумовлює наявність суттєвого дефіциту ґрунтовних праць, що

безпосередньо аналізують особливості переходу баскетболістів між клубами в національному та міжнародному правовому полі. Окрім цього, актуальною і водночас маловивченою сферою є проблема адаптації міжнародних стандартів, закріплених у регламентах FIBA, а також практики Європейського Союзу до специфіки українського законодавства. Сукупність цих чинників підтверджує наукову новизну та особливу актуальність подальших досліджень у напрямі правового регулювання трансферних процесів у баскетболі.

Метою дослідження є визначення специфіки правового регулювання трансферів у баскетболі, виявлення прогалин у нормативних актах та формування пропозицій щодо вдосконалення чинної моделі.

Методи дослідження. Матеріальну основу дослідження становили національні нормативно-правові акти України, зокрема Конституція України, Кодекс законів про працю, Цивільний кодекс України, а також Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Особливу увагу приділено регламентам Федерації баскетболу України, що безпосередньо визначають порядок переходу спортсменів між клубами. У роботі також використано міжнародні документи, серед яких регламенти FIBA, що стосуються міжнародного трансферного сертифіката (International Transfer Certificate, ITC), а також норми права Європейського Союзу, які впливають на формування трансферних правил, зокрема практика Суду ЄС у справі «Босмана». Додатковим джерелом слугували наукові праці українських та зарубіжних авторів, присвячені проблемам спортивного права, трудових відносин у спорті та трансферних механізмів.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання трансферів у баскетболі України здійснюється на кількох рівнях – національному, федеративному та міжнародному. Національне законодавство визначає загальні засади трудових відносин, свободи праці та договірних зобов'язань. У цьому контексті особливе значення мають Конституція України, Кодекс законів про працю та Цивільний кодекс, які закріплюють право кожного громадянина на працю, а також можливість укладення строкових і спеціальних договорів [4].

Специфіка спортивної діяльності вимагає додаткового регулювання, що відображено у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [4], а також у внутрішніх документах Федерації баскетболу України (ФБУ). Регламенти ФБУ

встановлюють процедури переходу гравців між клубами, вимоги до оформлення трансферної документації, підстави для компенсацій і правила вирішення спорів [6]. Однак, як показує практика, ці положення є недостатньо деталізованими, що створює прогалини у правозастосуванні [2].

На міжнародному рівні ключове значення мають регламенти FIBA, зокрема щодо міжнародного трансферного сертифіката (International Transfer Certificate – ITC). Саме цей документ є необхідною умовою для переходу гравця з однієї країни в іншу [10]. Без нього спортсмен не може отримати право виступати за новий клуб у міжнародних змаганнях. Отже, міжнародне регулювання накладає на ФБУ зобов'язання діяти відповідно до норм FIBA, що створює своєрідний міст між українським та міжнародним правом [9].

Попри наявність формальної нормативної бази, реальна практика трансферів у баскетболі України супроводжується низкою проблем. Передусім йдеться про колізії між трудовим законодавством та спортивними регламентами. КЗпП України передбачає свободу праці та можливість працівника змінювати місце роботи, тоді як спортивні регламенти накладають певні обмеження, зокрема у вигляді трансферних вікон, компенсаційних виплат або зобов'язань перед попереднім клубом [7; 8]. Це породжує ситуації, коли формально гравець має право на вільний вибір місця роботи, але фактично реалізація цього права залежить від рішень спортивних органів [5].

Окремої уваги потребує питання захисту молодих гравців. Клуби, які інвестують у підготовку юних баскетболістів, прагнуть отримати компенсацію у разі їх переходу в інші клуби. Водночас занадто жорсткі обмеження можуть стримувати розвиток молодих талантів і обмежувати їхній доступ до міжнародного ринку [3]. У цьому контексті постає необхідність вироблення збалансованих механізмів, які б поєднували інтереси клубів і спортсменів [12].

Ще однією проблемою є низький рівень прозорості трансферних операцій. Часто переходи відбуваються на основі неофіційних домовленостей, що створює правові ризики як для гравців, так і для клубів. Відсутність єдиного публічного реєстру трансферів ускладнює контроль за дотриманням регламентів та може призводити до зловживань [1].

Досвід європейських країн та США може слугувати корисним орієнтиром для вдосконалення української системи. Відомою віхою у спортивному праві стала справа «Босмана»

в Європейському Союзі, яка закріпила принцип свободи праці для спортсменів та значно змінила трансферну систему у футболі [13]. Хоча ця справа безпосередньо стосувалася футболу, її вплив поширився на весь європейський спорт, у тому числі баскетбол [11].

У США функціонування трансферної системи в NBA відбувається за чітко визначеними правилами колективних угод між лігою та профспілкою гравців [15]. Це дає змогу врегулювати не лише спортивні, але й соціально-економічні аспекти переходів: зарплати, компенсації, строки контрактів, механізми «драфту» новачків. Українська практика поки що суттєво відстає від цього рівня регулювання, однак досвід NBA може бути цінним у контексті розроблення ефективних механізмів колективних переговорів у баскетболі [9].

Європейська баскетбольна практика, особливо в рамках Euroleague, демонструє інший підхід, орієнтований на інтеграцію клубів у єдину спортивну систему, де ключову роль відіграють регламенти ліги та федерацій [11]. Важливим є те, що більшість європейських федерацій передбачає чіткі механізми компенсацій за підготовку молодих гравців та ефективні процедури вирішення спорів у межах спеціалізованих спортивних арбітражів [12; 14].

Судові та арбітражні справи становлять важливе джерело формування правозастосовної практики. В Україні більшість спорів між гравцями та клубами вирішуються у загальних судах, що не завжди є ефективним через відсутність у суддів спеціалізованих знань у сфері спортивного права [2; 7]. Це призводить до тривалих процесів і не завжди об'єктивних рішень.

Натомість у міжнародній практиці ключову роль відіграє Спортивний арбітражний суд (Court of Arbitration for Sport – CAS), який має значний досвід у вирішенні спорів, пов'язаних з трансферами спортсменів [14]. Рішення CAS формують своєрідний корпус спортивного права, який визнається і враховується національними федераціями [10]. Для України важливим є створення власного спортивного арбітражу або хоча б налагодження більш тісної взаємодії з CAS [6].

Трансфери у баскетболі мають не лише правове, але й економічне значення. Для клубів вони є джерелом доходів, особливо в разі продажу перспективних молодих гравців за кордон. Водночас високі трансферні виплати можуть стати бар'єром для розвитку внутрішнього ринку [15]. Збалансування цих інтересів можливе лише через чіткі й прозорі механізми

компенсацій, які враховують інтереси як клубів, так і спортсменів [8].

Правові норми у сфері трансферів мають враховувати економічну специфіку баскетболу в Україні. На відміну від футболу, де трансферні суми сягають мільйонів доларів, у баскетболі масштаби фінансових операцій значно менші, проте вони мають не менший вплив на стабільність клубів [3]. Правове регулювання повинно гарантувати баланс між спортивною конкуренцією та економічною доцільністю [7].

Аналіз чинної практики свідчить про те, що система трансферів у вітчизняному баскетболі має низку суттєвих прогалин, що знижують її ефективність та створюють правову невизначеність для клубів і спортсменів [1; 2]. Передусім потребує вирішення проблема гармонізації трудового законодавства зі спортивними регламентами. Сьогодні трудові норми гарантують спортсменам свободу вибору місця праці, проте внутрішні положення ФБУ та міжнародні стандарти FIBA накладають обмеження у вигляді трансферних вікон, компенсаційних виплат та формальних процедур, що на практиці ускладнює реалізацію конституційного права на працю [4; 6; 9].

Водночас залишається актуальним завдання удосконалення регламентів Федерації баскетболу України. Норми, що регулюють порядок переходів гравців, є недостатньо деталізованими, що спричиняє численні спори та дає змогу клубам маніпулювати положеннями на власну користь [2]. Важливим кроком могло б стати розроблення більш чітких правил визначення компенсацій за підготовку молодих спортсменів, що забезпечило б баланс інтересів клубів-інвесторів і самих гравців [12].

Не менш значущим аспектом є створення в Україні незалежного спортивного арбітражу, здатного швидко та професійно розглядати конфлікти у сфері трансферів [14]. На відміну від загальних судів, які не завжди володіють належними знаннями у спортивному праві, спеціалізований арбітраж міг би забезпечити оперативне та компетентне вирішення спорів, що відповідало б міжнародним стандартам і сприяло б зміцненню довіри учасників ринку [7].

Крім того, вкрай важливим є запровадження механізмів прозорого обліку трансферних операцій. Відсутність єдиного офіційного реєстру угод створює передумови для зловживань, приховування фактичних умов контрактів та порушення прав гравців [1]. Прозорість процесу,

забезпечена електронним реєстром, сприяла б розвитку чесної конкуренції та формуванню цивілізованого трансферного ринку [15].

Таким чином, реформування системи трансферів у баскетболі України є нагальною необхідністю. Воно має охоплювати правовий, організаційний та інституційний виміри, поєднувати національні реалії з міжнародними вимогами та гарантувати дотримання прав як клубів, так і спортсменів [9; 13]. Тільки за умови комплексного оновлення можна досягти ефективності трансферної системи та інтегрувати український баскетбол у світовий спортивний простір [11; 12].

Висновки. Проведене дослідження правових аспектів трансферів у баскетболі України дає змогу зробити низку важливих узагальнень. По-перше, нормативно-правова база, що регулює трудові відносини спортсменів, має загальний характер і не враховує специфіки спортивної діяльності. Це створює колізії між положеннями Кодексу законів про працю та регламентами Федерації баскетболу України і міжнародними нормами FIBA. Така суперечність зумовлює труднощі у правозастосуванні та обмежує можливість реалізації права спортсмена на вільний вибір клубу.

По-друге, чинні регламенти ФБУ, попри наявність базових положень, залишаються недостатньо деталізованими. Це стосується насамперед процедур визначення компенсацій за підготовку молодих гравців, строків і формальностей переходу між клубами, а також механізмів контролю за дотриманням установлених правил. Відсутність прозорого та єдиного реєстру трансферних угод сприяє виникненню конфліктів і створює передумови для зловживань.

По-третє, аналіз зарубіжного досвіду засвідчив, що ефективне правове регулювання трансферів можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднує трудові норми,

спеціалізовані спортивні регламенти та інституційні механізми вирішення спорів. Європейська практика, зокрема прецедент справи «Босмана», довела необхідність забезпечення свободи праці для спортсменів, тоді як модель NBA показує доцільність врегулювання трансферних питань через колективні угоди між гравцями та лігами.

По-четверте, українська система трансферів у баскетболі потребує глибокого реформування. Необхідними є гармонізація трудового законодавства зі спортивними регламентами, розроблення чітких правил компенсацій, створення незалежного спортивного арбітражу та впровадження механізмів прозорого обліку трансферних операцій. Лише за таких умов можна забезпечити баланс інтересів клубів та спортсменів, а також інтеграцію українського баскетболу у міжнародний правовий простір.

Отже, результати дослідження підтверджують наукову й практичну актуальність проблематики трансферів у баскетболі. Подальше вдосконалення правового регулювання має стати одним з ключових чинників стабільного розвитку українського баскетболу та підвищення його конкурентоспроможності на світовій арені.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі судової та арбітражної практики трансферів спортсменів. Важливим є також вивчення досвіду європейських баскетбольних ліг та можливостей його адаптації до українських реалій. Доцільним напрямом є розроблення моделей колективно-договірного регулювання, що поєднуютимуть інтереси клубів і гравців. Окремої уваги потребує оцінка економічних наслідків трансферів для розвитку національних клубів. Такі дослідження сприятимуть формуванню ефективної та сучасної системи трансферного регулювання в українському баскетболі.

Список використаних джерел

1. Буткевич В. Правові засади гармонізації спортивного законодавства України з міжнародними стандартами. *Юридична Україна*. 2018. № 3. С. 45–52.
2. Гацелюк В. Міжнародно-правові стандарти у сфері спорту та їх імплементація в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. № 84. С. 112–118.
3. Джуринський П. Трудові права спортсменів у системі національного законодавства. *Право України*. 2016. № 7. С. 89–96.
4. Костенко М. Трудові відносини у професійному спорті: проблеми та перспективи. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 216 с.
5. Котенко О. Особливості правового статусу спортсменів у трудових відносинах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2017. № 1 (106). С. 54–59.
6. Назаренко О. Проблеми правового регулювання трансферів у спорті. *Часопис цивільного і кримінального права*. 2020. № 1. С. 144–150.

7. Овчаренко Л. Правові основи діяльності спортивних федерацій в Україні. Харків: Право, 2018. 192 с.
8. Соколенко І. Конституційні гарантії свободи праці та їх застосування у сфері спорту. *Юридичний вісник України*. 2019. № 12. С. 33–37.
9. Шемшученко Ю. (ред.). Енциклопедія міжнародного права. Т. 5. Київ: Юридична думка, 2017. 584 с.
10. Ярмиш О. Спортивне право України: сучасний стан і перспективи розвитку. *Право і суспільство*. 2017. № 6. С. 21–28.
11. Court of Arbitration for Sport. Case law digest on player transfers. Lausanne: CAS Publications, 2019. 284 p.
12. Euroleague Basketball. Euroleague transfer and registration regulations. Barcelona: Euroleague, 2018. 52 p.
13. Gardiner S. Sports Law: Contemporary Issues. London: Routledge, 2019. 368 p.
14. National Basketball Association. Collective Bargaining Agreement between the NBA and the National Basketball Players Association. New York: NBA, 2020. 412 p.
15. Weatherill S. Principles and Practice in EU Sports Law. Oxford: Oxford University Press, 2014. 352 p.

References

1. Butkevych, V. (2018). Pravovi zasady harmonizatsiyi sportyvnoho zakonodavstva Ukrayiny z mizhnarodnymy standartamy [Legal principles of harmonization of Ukrainian sports legislation with international standards]. *Yurydychna Ukrayina*. (3), 45–52 [in Ukrainian].
2. Hatselyuk, V. (2019). Mizhnarodno-pravovi standarty u sferi sportu ta yikh implementatsiya v Ukrayini [International legal standards in the field of sports and their implementation in Ukraine]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*. (84), 112–118 [in Ukrainian].
3. Dzhuryns'kyy, P. (2016). Trudovi prava sport-smeniv u systemi natsional'noho zakonodavstva [Labor rights of athletes in the system of national legislation]. *Pravo Ukrayiny*. (7), 89–96 [in Ukrainian].
4. Kostenko, M. (2015). Trudovi vidnosyny u profesiynomu sporti: problemy ta perspektyvy [Labor relations in professional sports: Problems and prospects]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
5. Kotenko, O. (2017). Osoblyvosti pravovoho statusu sport-smeniv u trudovykh vidnosynakh [Peculiarities of the legal status of athletes in labor relations]. *Visnyk Kyivsk'oho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*. 1 (106), 54–59 [in Ukrainian].
6. Nazarenko, O. (2020). Problemy pravovoho rehulyuvannya transferiv u sporti [Problems of legal regulation of transfers in sports]. *Chasopys tsyvil'noho i kryminal'noho prava*. (1), 144–150 [in Ukrainian].
7. Ovcharenko, L. (2018). Pravovi osnovy diyal'nosti sportyvnykh federatsiy v Ukrayini [Legal foundations of sports federations' activities in Ukraine]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
8. Sokolenko, I. (2019). Konstytutsiyni harantiyi svobody pratsi ta yikh zastosuvannya u sferi sportu [Constitutional guarantees of freedom of labor and their application in the field of sports]. *Yurydychnyy visnyk Ukrayiny*. (12), 33–37 [in Ukrainian].
9. Shemshuchenko, Yu. (Ed.). (2017). Entsyklopediya mizhnarodnoho prava [Encyclopedia of International Law]. T. 5. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
10. Yarmysh, O. (2017). Sportyvne pravo Ukrayiny: suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku [Sports law of Ukraine: Current state and prospects of development]. *Pravo i suspil'stvo*. (6), 21–28 [in Ukrainian].
11. Court of Arbitration for Sport. (2019). Case law digest on player transfers. Lausanne: CAS Publications [in English].
12. Euroleague Basketball. (2018). Euroleague transfer and registration regulations. Barcelona: Euroleague [in English].
13. Gardiner, S. (2019). Sports Law: Contemporary Issues. London: Routledge [in English].
14. National Basketball Association. (2020). Collective Bargaining Agreement between the NBA and the National Basketball Players Association. New York: NBA [in English].
15. Weatherill, S. (2014). Principles and Practice in EU Sports Law. Oxford: Oxford University Press [in English].

